

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ЦІЛЕУТВОРЕННЯ В ОСВІТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Кирда А.Г.

Національний авіаційний університет

Ця стаття присвячена аналізу розвитку цілей в освіті Великої Британії (друга половина XX – початок XXI століття): від визначення загальних цілей у нормативно-правових документах на державному рівні до їх конкретизації початковими, середніми і вищими навчальними закладами. Виділені й описані провідні тенденції та етапи еволюції освітніх цілей.

Ключові слова: загальні освітні цілі, проміжні та конкретні цілі навчання й виховання, розвиток цілей.

Эта статья посвящена анализу развития целей в образовании Великобритании (вторая половина XX – начало XXI века): от определения общих целей в нормативно-правовых документах на государственном уровне до их конкретизации начальными, средними и высшими учебными заведениями. Выделены и описаны основные тенденции и этапы эволюции образовательных целей.

Ключевые слова: общие образовательные цели, промежуточные и конкретные цели обучения и воспитания, развитие целей.

The article is devoted to the analysis of purpose progressing in the education of Great Britain (the second half of the XX – beginning of the XXI century): from goal defining at the national level in plans and acts to the objective concretizing by primary, secondary and higher schools. Major tendencies and stages of educational purpose evolution are determined and described

Keywords: educational goals, aims and objectives, purpose progressing.

Вітчизняна система освіти й виховання сьогодні перебуває в процесі тривалих і складних перетворень, переоцінки цінностей, визначення мети, стратегії і тактики навчально-виховного процесу.

Відомо, що ефективність роботи будь-якої системи залежить від того, наскільки усвідомлено й адекватно умовам обрані цілі її діяльності. Це стосується й освітньої системи. Отже, проблема мети виступає однією з найбільш актуальних для сучасної педагогічної теорії і практики.

Всебічного наукового розроблення потребують і численні теоретико-методологічні аспекти проблеми: умови постановки цілей, їх види, етапи розвитку тощо. Одним з підходів до розв'язання цих проблем може бути вивчення, критичне осмислення й освоєння зарубіжного педагогічного досвіду, що має в цій сфері певні досягнення.

Тому, завданням нашої статті вважаємо, по-перше, аналіз формування цілей, їх видів, функцій у педагогіці Великої Британії у другій половині XX – на початку XXI століття і, по-друге, вивчення досвіду цієї країни з розроблення механізму конкретизації, шляхів досягнення загальних цілей освіти, що є актуальним для розвитку вітчизняної освіти і педагогічної думки.

Розвиток цілей освіти у Великій Британії характеризується трьома періодами, які були виділені нами.

Перший з них (до 70-х рр.) відзначений переважно кількісно-організаційними перетвореннями, важливими законодавчими актами, спрямованими на продовження термінів обов'язкового навчання, усунення антидемократичних перешкод на шляху до здобуття середньої освіти, перетворення середньої школи в загальнодоступний масовий навчальний заклад. Так, Закон про освіту (1944), Звіт Робінса (1963), Закон про реформу середньої освіти в Англії (1964), Урядова законодавча пропозиція: "Освіта: нормативно-правове поле для розширення" (1972),

Закони про гендерну дискримінацію (1975 та 1986), Закон про расові стосунки (1976) були відповіддю на бажання сприяти рівності освітніх можливостей; гарантували, що всі діти отримають безкоштовну середню освіту до 15-річного віку, а згодом до 16-річного; визнавали незаконною дискримінацію у здобутті освіти, професійній підготовці, працевлаштуванні за расовою, національною, етнічною, гендерною ознаками.

Характерною особливістю цього періоду є те, що основна роль у розвитку навчально-виховного процесу відводиться змісту освіти. Конкретна мета навчання й виховання визначається безпосередньо педагогами.

Досягнення певного рівня кількісних змін, чому в значній мірі сприяв потужний ліберально-демократичний рух того періоду, визначило орієнтацію другого етапу (80-ті рр.) переважно на змістовно-якісні перетворення. Закони про освіту (1980, 1981 та 1986), Урядова законодавча пропозиція: “Вища освіта: приймаючи виклик” (1987), Закон про реформування освіти (1988), Закон про шкільне самоврядування в Шотландії (1989), Закон про працевлаштування (1989) прагнули гарантувати всім молодим людям і дорослим широкий доступ до якісної та збалансованої освіти (дошкільної, середньої, вищої, подальшої), професійної підготовки і працевлаштування, визначити державні навчальні програми з набором обов’язкових предметів, що мають вивчати учні, та стандарти, яких треба досягнути; збільшення повноважень навчальних закладів (шкіл, політехнічних інститутів і коледжів) та місцевих управлінь освіти; розширення прав батьків, залучення промисловців і підприємців.

У цей проміжок часу мета починає розглядатися як вихідна точка, що визначає всі основні компоненти навчально-виховного процесу: зміст, методи, ефективність. Учителі починають визнавати необхідність більш чітко і цілеспрямовано планувати свою діяльність. Виокремлюються два види цілей: загальні (що визначаються на державному рівні) та конкретні (орієнтовані на конкретний результат).

Третій етап розвитку мети освіти в британській педагогіці розпочався наприкінці 80-х років ХХ століття і триває до початку ХХІ століття. На цьому етапі суперечності, зумовлені соціально-економічними, політичними й соціокультурними процесами всередині країни та у світовому масштабі, зокрема науково-технічний прогрес, стимулювали теоретичну думку і законодавчу діяльність, викликали до життя ряд урядових та напівофіційних документів, що розглядають розвиток освіти у світлі вимог ХХІ століття. Це Урядова законодавча пропозиція “Вища освіта: нове нормативно-правове поле” (1991), Закон про подальшу та вищу освіту (1992), Доповідь “Вчитися досягати успіху” (1993), Закон про дискримінацію інвалідів (1995), План розвитку дитини в дошкільні роки (1998). В них визначається необхідність розвитку високоякісної дошкільної освіти; збільшення доступності середньої і вищої освіти для людей різних вікових груп; розширення автономії та підзвітності навчальних закладів; підвищення вимог до вивчення природничих наук, технологій (насамперед інформаційної технології) та іноземних мов; посилення зв’язків освіти з промисловістю і бізнесом.

У цей час визнається пріоритетна роль освіти в розвитку сучасного суспільства, в забезпеченні міцних позицій на світовому ринку. А отже, усвідомлюється необхідність визначення чітких кінцевих цілей і стандартів освіти, розроблення додаткових цільових напрямів на місцевому рівні, визначення механізму вимірювання прогресу у просуванні до цих цілей та розроблення інструментів оцінювання, щоб виконати ці завдання. Тому ще більше зростає роль відведена меті освіти в розвитку навчально-виховного процесу. Виділяються три типи цілей освіти: загальні, проміжні та конкретні. Загальні перспективні цілі, приймаються на найвищому державному рівні – Парламентом та Урядом Великої Британії. Проміжні цілі окреслюються на рівні центральних та місцевих органів освіти, регіональних громад. Конкретні цілі визначаються педагогічним колективом разом з батьками та місцевою адміністрацією.

У 80-90-ті рр. у британській педагогіці важливе місце посідає розроблення загальних цілей-інтенцій для кожного ступеня освіти, пов'язаних з соціально-економічними умовами і потребами життя суспільства та окреслених у ряді державних нормативно-правових документів.

Для надання високоякісної дошкільної освіти, догляду за дітьми та підтримки сім'ї центральними і місцевими органами влади в Англії та Уельсі розроблений План розвитку дитини в дошкільні роки (1998). Він призначений забезпечити доступ кожної 4-річної дитини до безкоштовної високоякісної дошкільної освіти, а також ставить за мету розширення таких можливостей для 3-річних.

Цілі державної навчальної програми для середніх навчальних закладів окреслені в Законі про реформування освіти:

- сприяти духовному, моральному, культурному, розумовому й фізичному розвитку учнів у школі та суспільстві;

- готувати учнів до можливостей, обов'язків та досвіду дорослого життя [3].

Цей самий Закон передбачає створення навчальних закладів нового типу – міських технологічних коледжів (МТК). Створення МТК відгукується на найболючіші проблеми британської освіти, тому що вони відкриваються передусім для дітей з бідних сімей та робочого класу, в неблагополучних районах міста. Саме МТК можуть надати такій категорії дітей необхідну кваліфікацію, а отже перспективне майбутнє, тому існуючі МТК надзвичайно перевантажені – в середньому, кількість абітурієнтів у 3 рази більша, ніж наявних місць.

Мета міських технологічних коледжів – освіта, відповідна до потреб економіки, задля продуктивності британської молоді та економічного добробуту держави. Навчальні програми МТК поєднують академічну і професійну підготовку. Особлива увага приділяється математиці, природничим наукам і технології, включаючи найновіші досягнення комп'ютерної техніки та оброблення інформації.

Як навчальні заклади, МТК звільнені від контролю місцевих управлінь освіти, і отже, можуть використовувати свою автономію для розвитку навчальних цілей, курсів та програм, персоналу та стосунків, які найбільше сприяють ефективному навчанню.

Філософія МТК – робити акцент на гнучкості, впевненості в собі та командній роботі [1].

Загальна мета освіти та професійної підготовки, висунута урядом Великої Британії в 90-ті роки:

- підтримати економічне зростання та покращити конкурентоспроможність держави та якість життя через підвищення стандартів академічної успішності та розвитку навичок учнів;

- сприяти розвитку ефективного і гнучкого ринку праці через збільшення вибору, різноманітності й успішності в навчанні та професійній підготовці, а також через заохочення навчатися протягом життя [2, с. 2-3].

Ці цілі мають досягатися завдяки продуманій освітній політиці, спрямованій на вдосконалення стандартів через державну систему освітніх цілей, оцінювання та тестування знань учнів, інспектування шкіл; збільшення підзвітності навчальних закладів батькам та платникам податків через публікацію інформації про роботу шкіл і результати інспекцій; розширення повноважень шкіл у прийнятті рішень; надання батькам більших прав щодо освіти їхніх дітей.

Вища освіта в Британії рідко перебувала в незмінному стані. На її трансформацію завжди впливали дві суперечливі потреби: максимізувати внесок освіти в суспільно-економічний розвиток та контролювати громадські витрати. Найглибші зміни в цій галузі у другій половині ХХ століття мали місце після публікації Урядової законодавчої пропозиції “Вища освіта: приймаючи виклик” (1987), де пропонувалося збільшення участі молоді й дорослих у вищій та післядипломній освіті; заміна Комітету університетських грантів на Раду з питань фінансування університетів; створення Ради з питань фінансування політехнічних інститутів та коледжів і надання їм незалежності від місцевих урядів тощо. Ці зміни були закріплені в Законі про реформування освіти (1988).

Урядова законодавча пропозиція (1987) окреслила такі цілі для вищої освіти:

- ширший доступ до вищої освіти для молодих людей з кваліфікацією іншою, ніж “А рівень”, та для людей зрілого віку;
- продовження навчання через вечірню та заочну форми працюючими людьми, що бажають удосконалити свої професійні знання та навички;
- вдосконалення структури і змісту навчальних дисциплін та якості викладання;
- більший наголос на якості науково-дослідної роботи;
- підвищення ефективності роботи навчальних закладів, вимірюване конкретними показниками щодо прогресу освіти [7, с. 170].

В Урядовій законодавчій пропозиції “Вища освіта: нове нормативно-правове поле” (1991) внесені більш радикальні ініціативи щодо реорганізації вищої освіти й підвищення її ефективності та якості: відокремлення Рад з питань фінансування вищої освіти в Англії, Уельсі та Шотландії; вдосконалення роботи політехнічних інститутів до університетського рівня; впровадження нових заходів з метою забезпечення якості освіти [7, с. 171]. Ці зміни були закріплені в Законі про подальшу та вищу освіту (1992), що завершив реорганізацію системи вищої освіти та надав коледжам післядипломної освіти незалежність від місцевих урядів.

Отже, завдяки вищезгаданим законодавчим актам наприкінці 80-х – у 90-ті рр. у Великій Британії була створена система масової вищої освіти. Загальна кількість студентів зросла більш ніж на 50%. У вищу освіту стали широко залучатися представники майже всіх вікових груп, зокрема після 21 року. До того ж зросла кількість студентів як гуманітарних та суспільствознавчих, так і природничих спеціальностей.

Прогнозуючи майбутнє, Уряд акцентує увагу на незначному зростанні кількості студентів стаціонарної форми навчання. Поширюються вечірня, заочна, дистанційна форми, коли заняття проводяться у вечірні години чи у вихідні дні. Адже сьогодні роботодавці неохоче відпускають працівників на навчання протягом робочого дня.

На сучасному етапі Уряд і педагогічна громадськість Великої Британії докладають зусиль для подальшого вдосконалення освіти. Велику роботу на початку 90-х рр. провела державна комісія у справах освіти. Покликана сформулювати цілі й політику в галузі освіти, комісія випустила в 1993 р. доповідь “Вчитися досягати успіху” з підзаголовком “Радикальний погляд на освіту сьогодні та стратегія на майбутнє”. Цей документ аналізує стан освіти в країні та показує стратегічні напрями розвитку. Назва його перегукується з відомою доповіддю ЮНЕСКО “Вчитися бути” (1972) та вказує на те, що потрібно виховувати, навчати й готувати учнів не просто до життя, “буття”, але й до досягнення життєвого успіху.

У доповіді “Вчитися досягати успіху” аналізуються всі східці та напрями освіти й даються рекомендації про те, як досягти позитивних зрушень. Ці рекомендації за аналогією з американським документом “Цілі-2000” формуються у вигляді семи цілей узагальнених наступним чином:

1. Високоякісне дошкільне виховання має бути доступне дітям у віці 3-4 років.
2. Навчальні курси повинні виявляти й розвивати в кожній дитині все найкраще.

Ця мета стосується розроблення повноцінного змісту освіти, що максимально розвивав би закладені в дитині задатки. Рекомендується замість десяти чи одинадцяти обов’язкових предметів ввести п’ять з основних галузей знання: 1) мови; 2) математика; 3) природничі науки й технологія; 4) експресивні мистецтва (включаючи фізкультуру); 5) гуманітарна сфера (в тому числі й суспільні науки).

Пропонується також ввести новий диплом про середню освіту – звичайного рівня (після 11-річної обов’язкової школи) та підвищеного рівня (після 13-річної повної середньої школи) – замість діючих сертифікатів про неповну, повну загальну середню освіту й професійну кваліфікацію.

3. Кожен учень на кожному уроці має право на гарне викладання і відповідні умови навчання.

Цей розділ торкається вчителя, його підготовки. Особливе значення надається підвищенню кваліфікації викладачів: пропонується, щоб кожен навчальний заклад сприяв цьому, щоб кожен педагог мав план особистого розвитку і щороку міг займатися підвищенням кваліфікації на певних курсах.

4. Кожен мусить учитися все життя, і таке прагнення слід підтримувати.

Мова йде про безперервну освіту, про залучення в систему формального й неформального навчання великої кількості молодих людей і дорослих.

5. Управління освітою й підготовкою кадрів має бути об'єднане.

Пропонується об'єднати департамент освіти з відділами департаменту зайнятості, що займаються підготовкою кадрів, профтехосвітою, оскільки це повинно підвищити якість загальної і професійної освіти.

6. Слід збільшити громадські та приватні інвестиції в освіту й підготовку кадрів.

Комісія пропонує збільшити фінансування освіти, насамперед це стосується дошкільного виховання, профтехосвіти, педагогічної освіти та вечірньої форми вищої освіти.

7. Досягнення мають постійно зростати, а зрушення, що відбуваються, бути відкриті для оцінювання кожним членом суспільства [5, с. 43].

Ця мета частково повторює попередні, інтегрує їх, озвучує заклик комісії до всіх політичних сил, учителів, батьків і учнів об'єднати зусилля у справі вдосконалення освіти. До того ж департаменту освіти й підготовки кадрів пропонується публікувати щорічний звіт про результати роботи, аби широка громадськість могла оцінити зміни, що відбуваються.

Висунуті комісією цілі звучать по-різному – одні з них конкретні, інші мають узагальнений характер. В цілому, документ свідчить про серйозність намірів британської педагогічної громадськості. І хоча деякі цілі схожі на гасла й заклики (“підвищити досягнення”, “збільшити витрати” на освіту), проте за допомогою вищенаведених цілей можна виділити основні напрями розвитку освіти у Великій Британії.

Головний напрям – увага до рівня підготовки молоді до сучасного життя та праці у високотехнологічному, “комп'ютернограмотному” світі, що швидко змінюється, де окремі люди і компанії мусять діяти в умовах глобального ринку й жорсткої конкуренції.

Разом з тим у доповіді відзначається, що цілі освіти ширші, ніж просто забезпечення економічного розвитку. Члени комісії вважають, що освіта повинна передавати з покоління в покоління такі людські цінності, як справедливість, повага до всіх людей, почуття обов'язку щодо своєї громади, суспільства, турбота про ближнього та культурну спадщину [5, с. 39].

Важливо, щоб діти росли громадянами демократичного суспільства, розуміли, як воно функціонує, знали про свої права й обов'язки, були виховані в дусі толерантності та свободи. Автори доповіді підкреслюють: “Освіта – це не тільки передача знань, а й наділення силою – силою моральною, духовною” [5, с. 40].

Головним же завданням гарної освіти, як відзначається в доповіді, є вміння досягати успіху. “Центральним у нашому баченні освіти в наступному столітті є те, що всі діти із самого раннього віку навчатися досягати успіху і завжди будуть успішними”, підкреслюють автори. Винести зі школи навички й бажання вчитися, впевненість у своїх силах – ось запорука успіху в житті.

Далі ці основні, окреслені в загальній формі цілі, мають бути конкретизовані до технологічних цілей діяльності. Як відзначає із цього приводу один з теоретиків педагогічного цілепокладання Дж. Уайт, “безглуздо мати набір бажаних загальних цілей, якщо ми не знаємо, як їх реалізувати” [7]. Конкретизація мети, таким чином, розглядається як необхідний момент педагогічного цілепокладання.

Аналізуючи співвідношення загальних і часткових цілей як важливий момент цілепокладання, британські автори неминуче торкаються й питання структурування, підпорядкування часткових цілей, побудови їх ієрархії.

За міжнародною педагогічною енциклопедією групу цілей можна розглядати як ієрархію в тому разі, якщо вона структурована у вигляді генеалогічного дерева, тобто коли мета кожного нового рівня визначається досягненнями всіх цілей прилеглого до нього попереднього рівня. Побудова ієрархії цілей повинна відбуватися шляхом логічного аналізу: загальна мета розщеплюється на підцілі аж до окремого навчального закладу. Але при цьому логічні операції мають співвідноситися з конкретним емпіричним матеріалом.

Одну з найбільш чітких ієрархій цілей висуває прибічник системного підходу до постановки мети А. Ромішовські. Він пропонує такі рівні ієрархізації: цілі суспільства; загальні цілі виховання; цілі навчально-виховних закладів; цілі навчально-виховного процесу (навчальної програми); цілі частин навчально-виховного процесу (навчальних предметів); цілі уроку (теми); цілі окремих навчальних завдань [6].

Вихідним моментом цілепокладання британські дослідники вважають визначення умов постановки цілей. При цьому виокремлюють переважно два типи умов: соціально-економічні (потреби й умови життя реального суспільства) та власне педагогічні (зміст освіти, навчально-виховні традиції, соціально-моральний клімат навчального закладу, особистість педагога). До останніх також належать автономність навчального закладу. Під автономністю розуміється право освітнього закладу самостійно висувати навчально-виховні цілі, виходячи з власних можливостей, специфіки притаманних тільки йому умов життєдіяльності. Слід відзначити, що ідея автономності навчального закладу в цілепокладанні не тільки активно проповідується теоретиками, а й захищається вчителями-практиками. Вона постійно підтримується і державною політикою в галузі освіти. В більшості державних документів, що визначають загальні цілі освіти, підкреслюється їх взірцевий, рекомендаційний характер і проводиться думка про обов'язкове розроблення на цій основі кожною школою системи своїх власних цілей.

Із цього видно, що британські теоретики приділяють достатньо уваги теоретичному аналізу педагогічного цілепокладання, але виділяють у ньому переважно нормативно-процесуальний аспект, тобто правила постановки й конкретизації мети. Для того, щоб простежити ці правила в дії, їх треба наповнити конкретним змістом. Тому звернемося до документів про освіту. Кожен британський заклад освіти випускає проспект, розміщує в Інтернеті веб-сторінки, де, характеризуючи свій навчально-виховний процес (результати останньої шкільної інспекції, наявність у розкладі навчальних предметів, структуру навчального закладу, його матеріальне і технічне забезпечення, адміністративний і педагогічний склад, методики викладання, умови для дітей з особливими потребами, порядок прийому до школи, порядок відвідування школи батьками, порядок подання скарг, умови оплати, батьківську допомогу школі, участь школи в житті громади та іншу корисну інформацію), викладає в тій чи іншій формі й свої цілі. Ось, наприклад, що можна прочитати батькам та всім зацікавленим особам у програмі однієї британської початкової школи: "У початковій школі Литл Хил ми намагаємося створити безпечне, щасливе, турботливе і змагальне середовище для всіх дітей, що дає їм змогу повністю розкрити інтелектуальний, емоційний, фізичний, соціальний, творчий і духовний потенціал в атмосфері взаємоповаги й шанування кожного індивіда.

Ми прагнемо високих стандартів поведінки й академічної успішності всіх дітей; ми заохочуємо ініціативу і сприяємо позитивному самопочуттю дітей.

Ми віримо в рівні права і доступ усіх дітей до цієї навчальної програми.

Ми пропонуємо широку і збалансовану навчальну програму, яка підходить дітям з різними здібностями і стилем навчання. Крім дисциплін Державної навчальної програми, ми пропонуємо полікультурну, особистісно-зорієнтовану, соціальну, екологічну і валеологічну освіту.

Ми розраховуємо на близьку співпрацю з батьками для найкращої підтримки дітей. Директор школи й адміністрація заохочують професійний розвиток педколективу з метою підвищення ефективності роботи.

Школа піклується про соціальний і моральний кодекс, що заохочує дітей бути чесними і відданими; виявляти турботу, повагу, толерантність до інших; бути відповідальними за свої вчинки і розуміти свою роль у громаді.

Ми регулярно переглядаємо наші практичні здобутки і постійно прагнемо вдосконалюватися, враховуючи найкращий попередній досвід.

Початкова школа Литл Хил прагне навчити дітей:

- Спілкуватися та ясно висловлювати ідеї, думки, почуття усно і письмово, через драматургію, малювання, музику, хореографію.

- Читати вільно і виразно, із задоволенням і розумінням.

- Розуміти своє найближче оточення і ширше середовище, а також часи, місця та культури поза власним досвідом.

- Брати участь у музичних заходах.

- Цінувати літературу, живопис, музику.

- Спостерігати, слухати, обговорювати, висувати гіпотези, планувати, винаходити, конструювати і оцінювати.

- Розв'язувати задачі, ставити питання і розрізняти.

- Рахувати і розуміти математичні поняття.

- Збирати і впорядковувати інформацію.

- Працювати з комп'ютерами і калькуляторами.

- Розуміти і поважати Християнство та інші світові релігії.

- Розвивати будь-який особливий талант та максимально докладати зусиль у всіх сферах навчальної програми.

- Працювати як у команді, так і індивідуально.

- Виявляти турботу і любов'язність до інших, поважаючи расові, релігійні, культурні, гендерні й індивідуальні відмінності.

- Бути чесними і відданими.

- Піклуватися про навколишнє середовище і поважати власність.

- Розуміти фактори, що сприяють здоровому способу життя.

- Зосереджуватися, бути наполегливим і докладати всіх можливих зусиль.

- Вміти розмірковувати і переконувати.

- Розвивати відчуття особистої адекватності й відповідальності, поважати себе і бути впевненим у власних силах.

- Отримувати задоволення від навчання та робити власний особливий внесок у життя школи [9].

На веб-сторінці середньої школи Келсоу знаходимо місію, цілі навчального закладу та їх зв'язок із сьома ключовими сферами основних характеристик школи. Так, зі сферою досягнень пов'язана мета – заохочувати персонал та учнів до прагнення досягти найвищих стандартів у всіх видах діяльності; з навчальною програмою – надання найбільш можливої кількості навчальних дисциплін та озброєння учнів знаннями та навичками необхідними для повноцінного життя; з навчанням та підготовкою – розвиток в учнів позитивного та конструктивного ставлення, здатність до самостійного мислення, розвиток почуття відповідальності за себе та інших; з підтримкою учнів – виховання самоповаги та впевненості у власних силах, піклування та толерантного ставлення до інших, усвідомлення важливості фізичного здоров'я та загального самопочуття, зацікавленості у змістовному дозвіллі; з моральними цілями – створення добрих відносин та дієвого зв'язку з батьками та ширшою громадою, безпечної та доброзичливої атмосфери в школі. Також звертається увага на застосування довірчого стилю керівництва, відкритість у відносинах, найефективніше використання людських і матеріальних ресурсів [8].

Детально розроблені й цілі вищого навчального закладу – Педагогічного коледжу Державного університету Вічита. Вони пов'язуються з такими провідними принципами як зв'язок педагогічного досвіду й оцінювання, співробітництво, професіоналізм й аналітичність, педагогічні та асоціативні знання, відповідність стандартам, технології, багатогранність особистості та її розвиток [10].

Знайомство з подібними документами приводить до такого важливого висновку: в британській педагогіці й освітній політиці розроблення змісту педагогічних цілей ведеться диференційовано. Крім загальнодержавних є розроблення цілей за регіонами, окремими ступенями освітніх установ, нарешті, за окремими навчальними закладами. Так практично реалізується урахування місцевих, конкретних умов у висуванні навчально-виховних цілей.

Такий підхід здається цікавим та повчальним. Чітко видно, що кожен навчально-виховний заклад має своє обличчя, усвідомлює свої особливості й у зв'язку із цим має право на варіанти цілей. Це особливо важливо для вітчизняної педагогіки сьогодні, у світлі широко усвідомленої необхідності органічно сполучати єдність цілей і завдань освіти з різноманітністю шкіл і вузів, гнучкістю навчальних планів і програм.

Цілі, сформульовані в програмних документах британських шкіл Литл Хил, Келсо та педколеджу Вічита показові ще в одному плані. Неважко помітити, що в центр педагогічних зусиль навчального закладу поставлена особистість дитини / підлітка, розвиток її індивідуального потенціалу та здібностей. Такий підхід є характерним для сучасної британської педагогіки. Одною з найважливіших умов цілепокладання визнається орієнтація на особистість учнів / студентів, тобто висування таких цілей, які були б усвідомлені та особистісно сприйняті самими дітьми / молодими людьми, включені в систему їх особистісних цінностей.

Крім того, останнім часом звертається особлива увага на виховання турботи, поваги, толерантності до інших, допомоги та відповідальності за оточення, командну роботу і партнерство.

Представляючи окремі сторони британського досвіду цілепокладання, можна виділити серед них ті, що мають конструктивне значення для вітчизняної педагогіки на сучасному етапі: співвідношення загальних цілей-інтенцій і часткових конкретних цілей діяльності; рівні конкретизації цілей та їх ієрархія; зовнішні і внутрішньопедагогічні фактори постановки цілей; інтер'єризація (сприймання) цілей учителя учнями; автономія закладу у висуванні навчально-виховних цілей та підзвітність у просуванні до них.

Література

1. Chubb J. E., Moe T. M. A lesson in school reform from Great Britain. – Washington: The Brookings Institution, 1992. – 50 p.
2. Education and Training in Britain. – L.: Foreign and Commonwealth Office, 1996. – 44 p.
3. Education Reform Act: Grant-Maintained Schools. – L.: Department of Education and Science, 1988. – P.1.
4. Introducing change from the top in universities and colleges / ed.by S.Weil. – L.: Kogan Page Ltd., 1994. – 188 p.
5. Learning to Succeed. A radical look at education today and a strategy for the future // Report of the National Commission on Education. – L.: Department of Education and Employment, 1993. – P. 43.
6. Romiszowski A.J. Designing instructional systems: decision making in course planning and curriculum decision. – L.: Kogan Page; N.Y.: Nichols Pub., 1981. – 415 p.
7. White J. The aims of education restated. – L.: Routledge and Kogan Paul, 1982. – 177 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

8. Kelso High School. – Режим доступу: www.kelso.scotborders.sch.uk.
9. Little Hill Primary School. – Режим доступу: www.littlehill.leics.sch.uk.
10. Wichita State University, College of Education. – Режим доступу: webs.wichita.edu.